

Az elhagyott kaptafa drámája

Arany János intelme szerint költő, hazudj, de rajt ne fogjanak! Eme, eredetileg kizárólag esztétikai célzatú figyelmeztetést szerdán valahogy úgy fogalmazhatjuk volna át, hogy költő, politizálj, de rajt ne fogjanak. Mármost azon, mily ügyetlenül, a társadalmi-történelmi haladás (persze utólag) objektívnek mondott törvényszerűségeivel ellentétesen csinálod az az egészet. Ha pedig az intelme jogos, a tanulság kézenfekvő: suszter maradjon a kaptafánál, költő a lantnál. Hexameteredet írjon és ne petíciókat, szonetteket és ne dörgegelmes felhívásokat.

Szó se róla, a dolog első pillantásra roppant tetszetős. A baj csupán ott kezdődik, hogy Magyarországon valamirevaló literátor sohasem vonulhatott el nyugalmasan a Parnasszus enyhét adó, ezoterikus biztonságába. Hiába, a viszonyok valahogy nem voltak olyanok... hosszú évszázadokon át, Semmi csodálatos, való nincs tehát azon, hogy egy mélyen régi, a magyar olvasókörzés elsőpr többsége által alighanem csupán tankönyvekből annyira-amennyire (vagyis ugyancsak felszínesen) ismert Janus Pannonius is beleértotta magát a nagypolitikába, s nem is akárhogyan — hanem éppen a nagy Mátyás királlyal szemben.

Drámai alaphelyzetnek nem is kell jobb: adott egy felől egy európai formátumú, nagy uralkodó (míg királyaink voltak, nem is akadt utána hasonló), másfelől pedig egy, bár latinul publikáló, de a magyar költészetben több műfajjal hatalmas nyomokat maga után hagyó nagy költő-talensz, s művész és hatalom kimeríthetetlen konfliktussorozatához máris újabb, kitűnő alkalom ki-

nálkodik. Kulin Ferenc *A békihételten* című tévéjátékában élt is a lehetőséggel, csak éppen — távolról sem hibátlanul.

Az első bökkenő voltaképpen csak tradicionális, bizonyos intellektuális szint fölött akár el is hanyagolható. (Más kérdés, hogy a tévézők többsége ilyen elvont alapon minősít-e). Nevezetesen, hogy Mátyás király képe igen hosszú ideje fura módon a köztudatban és a hivatalos történetírásban egyaránt ritka jelentős szinkronban van, már ami a pozitív ítéletelőjelet illeti. Ha egy, kaptafáját, lantját átmenetileg elhagyó, mélyen nagy tehetségű poéta dilettáns összeesküvőként széles tömegek előtt, bevalottan szimpatikus beállításban Mátyás ellen lép föl, legalábbis zavart okozhat. (Lásd a deherozálás egyáltalán nem szimpatikus divatját.)

A következő észrevétel viszont már sajna, a mű esztétikai mivoltát érinti: Janus egyébként érzékletesen megragadott figurája (a vázolt alapszituáció nemkülönben) alkalmas lehet a tragikum érvényesítésére, ám tudnunk kellene; mitől, mennyiben és miért lehet izgalmas a (ha kényszerűen is) a politikába bonyolódott költő alakja, ma, 1982-ben? Hiszen a beharangozó is ezt ígérné („hogy most mégis ennél a Janusnál időzünk ezen az estén — talán nem minden tanulság nélkül való”). Keresnénk is a tanulságokat, de csak találgathatunk: egy „nagy”, „zseniális” uralkodó attól utólrhetetlen igazán, mert „ébred tartja a butaság szellemét”? Vagy: a hatalom természetrajza eleve áldozattá teszi az azonos célokért másként küzdőket? Vagy...? Az a dramaturgiai koherencia hiányzott ebből a

műből, ami minden drámát igazán drámává tesz. Az elhagyott kaptafa bizonyos szempontból már eleve drámai; az az ember, aki másra kényszerül, mint eredeti hivatása, máris, több ezer éve izgalmas tragikumforrás. Ruszt József, tőle ugyan szokatlan stílusú, de tévéjátékhoz ideális, „szuperintellektualizált” rendezése sem segíthetett és külön kár, hogy Kozák Andrásnak Janus Pannoniusként nem sikerült érvényesítenie még a figurában megtalálható, a jövőt illetően ígéretes jellembrázolási pozitívumokat sem, holott olyan segítőtársa volt, mint Francis Cohen francia kommunista publicistának kérdéseit nyomán született meg.

A kaptafáját elhagyott suszter példázatát képviselő Janus Pannonius tévébeli megjelenése mindazonáltal, hibáival együtt is — ami a komoly, elmélyült irodalmi történelemvizsgálatot illeti — vérsó soron nem vallott kudarcot. Lehet, hogy Janus ilyen is volt. Bár isten tudja — nekem a Pannónia dicsérete jobban tetszik.

Domonkos László

Látják odafönn!

Aczél György beszélgetései

Ritka alkalom, hogy egy vezető politikus, aki cselekvő irányítója hazánk szocialista építésének, sokoldalú betekintést adjon gondolkodói műhelyébe, élénk tárva vezetői gyakorlatának mozgató rugóit, perspektíváit. Aczél György nyolc részből álló beszélgetéssorozatának anyagát jelentette meg a politikai könyvnapok alkalmával hazai könyvkiadásunk, mely gondolatanyag Francis Cohen francia kommunista publicistának kérdéseit nyomán született meg.

A beszélgetés résztvevői azt írják az előszóban, hogy miután elolvasták kéziratukat, úgy tűnt számukra, sok mindent kellene árnyaltabban, részletezőbben kifejteni, azonban nem érezték magukat hivatottnak erre a feladatra. Olvasóként úgy vélem, éppen azáltal vált munkájuk fontos és érdekes eszmék, problémák, nehézségek és kudarcok történelmileg igaz áttekintésévé mert nem igyekeztek elsimítani a gyűrődéseket, elreplezni a töréseket, Aczél

György mondja egy helyen, hogy az ellentmondások története maga is ellentmondásos folyamat, s végül is ez a megállapítás igazolódott e beszélgetések során, szocializmust építő gyakorlatunk közelmúltjának áttekintésekor.

A különféle politikai-ideológiai tárgyú beszélgetéseken, a pártoktatásban és egyebütt, baráti vitákban, gyakran elhangzó kérdés: látják ezt odafönn? E beszélgetéssorozat elolvasása után bizvaszt állíthatjuk, még többet is „látunk”. És főleg átgondolják, amit mi a köznapok sodrásában gyakran elmulasztunk, nem bírva szabadulni a velünk esett, hallomásból is félig tudott történetek indulatokat gerjesztő csapdáiból. Sietve teszem hozzá, hogy ez nem elmarasztalása közgondolkodásunkat alakító beszélgetéseinknek, és persze nem is dicsérete a társadalomirányítás vezetőinek hiszen végül is az a dolgok, hogy átgondolt döntéseket hozzanak. Erre az átgondoltságra gyakran fordul a beszélgetők figyelme. Magyarázatként valóságunk bonyolódó szerkezetét kínálkozik, az a sokféle, és egymásnak ellentmondó érdek, törekvés, egyéni és csoportszándék, amelyek szem elől tévesztése konfliktusokat, céljainkkal szembe forduló cselekvéseket válthatnak ki. Olyan munkastílust szeretnénk kialakítani, mondja Aczél György, amely megnehezíti az elsieltet operatív döntéseket. Egy olyan rendszerben, amelyben a viták és döntések nyilvánosak és demokrátiakusok előfordul majd, hogy a kormányának nem lesz igaza. Reméljük, folytatja gondolatait, hogy valahányszor így lesz, idejében észrevesszük a tévedést, még mielőtt teljes kudarcból kellene levonnunk a tanulságot.

A könyvben számos ismerős kérdésre, problémára bukkanunk. Olyanokra, amelyek mindennapi valóságunk részét képezik, hiszen befolyásolják, irányítják cselekedeteinket. Azért van ez így, mert e beszélgetéssorozat tényleg a mi mai, múltunk és jövőnk által, eredményeink és gondjaink folyamatos létezésén keresztül meghatározott valóságunkat tükrözi. Ilyen visszatérő, több oldalról megvizsgált jelenség a szocialista társadalomépítés feltételeként értelmezett demokrácia. Ahogy egy helyen a könyvben megfogalmazzák a beszélgetők, a szocialista demokrácia nem jutalom, és nem is ajándék. Nekünk kell szemmel láthatóan ke-

mény küzdelmek által — melyeket személyekkel, intézményekkel egyszóval önmagunkkal és viszonyainkkal vívunk — folyamatosan újratertetni, és mégis mindig magasabb szintre emelni, együttelésünk kötelező normájává szilárdítani. Aki a köznapai valóságunkat felelősséggel vizsgálja, szükségképpen észleli, hogy társadalmunk távolról sem alkot homogén közeget, szociális, kulturális vonatkozásban. Ezek a különbségek léteznek, és minden bizonyonnyal a jövőben is létezni fognak. A konfliktusok lehetősége fennáll, olvashatjuk a beszélgetés anyagában, s nem tudjuk garantálni, hogy mindegyiket azonnal megoldjuk. Tartósan együtt kell élnünk bizonyos társadalmi feszültségekkel. A legrosszabb, amit ilyen esetben a vezetők tehetnek, ha megvárják amíg a konfliktusok elfajulnak, kirobannak, ami előbb-utóbb bekövetkezik, ha a nehézségeket elrejtik a közvélemény elől. Mi azt valljuk — folytatja Aczél György —, hogy gond és csalódás is a közönség ügye. Állandóan azt kell magunktól kérdeznünk, vajon továbbra is élvezzük-e a nép támogatását, és ellenőriznünk kell, hogy valóban élvezzük-e. Úgy hiszem, az MSZMP igyekszik ezt megtenni.

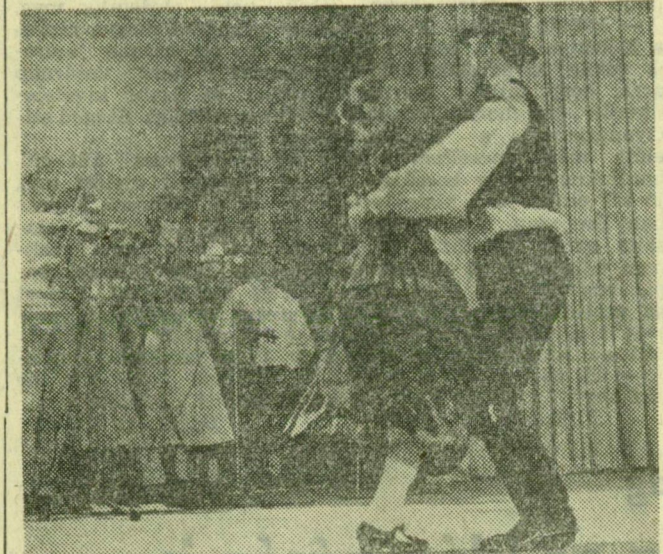
Tapasztalatai tényként állítható, hogy az utóbbi időben élenkült a társadalmi közgondolkodás. Viták és eszmecserék jellemzik azokat a fórumokat, ahol mindennapjaink cselekvőtársai, ahogy mondani szokták, a tömeges szót váltanak. Bizonyára összefügg ez a megnövekedett gondolkodókedv azoknak a problémáknak és gondoknak a mennyiségi és minőségi gyarapodásával is, amelyek érezhetően egyre inkább jelen vannak életünkben. Hiszen ha a társadalom és az egének gyarapodása zökkenőmentes, vagy legalábbis érzékelhetően előrehaladó ütemű, akkor nincs túl sok ok a meditációra. Most azonban nem ilyen időköt élünk, sem közel, sem távol hazánk határaitól. Huszonöt éve alapvető feladatunk — olvashatjuk a beszélgetésben —, hogy viták, véleménycserék útján jussunk egyetértésre, mindenben felkeltsük a politikai vitakedvet, a politizálás készségét. De fokoznunk kell a kedvet a problémák megoldására, a feladatok elvégzésére és a célok elérésére is. Ha lehet sorrendet felállítani, jelenleg erre van a legnagyobb szükség. (Kossuth—Magvető)

Tráser László

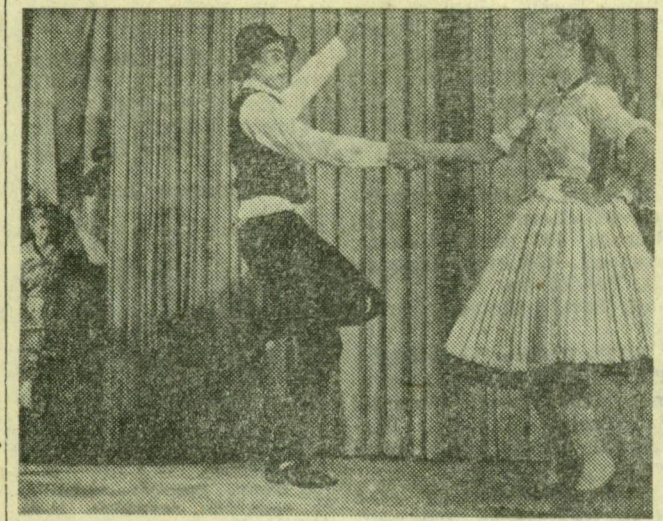
A szólótáncverseny győztesei

Vasárnap délután Szegeden, a vasutas művelődési házban rendezték meg az országos Aranyarkantyú és Aranygyöngyös Szólótáncverseny területi bemutatóját. Csongrád, Bács és Békés megye, valamint a Dél-Dunántúl amatőr néptánc csoportjainak legtehetségesebb tagjai vetélkedtek. A tét: részvétel a békéscsabai döntőn. Az eredmény: a tizenkilenc versenyző közül a legjobbnak bizonyult párok: Rácz László és Dinnyes Anita (Üllés), Tanács István és Szűcs Ágnes (Szeged), Simon Bertalan és Tésik Kor-

nélia (Szeged). Ugyancsak versenyben maradtak az Aranysarkantyúért és az Aranygyöngyért a következő szólótáncosok: Ambrus András (Békéscsaba), Nagy Róbert és Kuaska László (Üllés) Botházi Béla (Szentes), Babarczy Klára és Teszary Miklós (Szeged), Szerecs Róbert (Kaposvár). A győztesek tárgyjutalmakat kaptak, a meglepően nagy számú nézősereg pedig népzenei koncertet is hallgathatott. Képeinken a néptáncbemutató két, szemet gyönyörködtető pillanatát mutatjuk be.

Tanács István és Szűcs Ágnes szegedi versenyzők műsorszámának egy részlete

Somogyi Károlyné felvétele. Az üllésiek is szép sikerrel szerepeltek; Jernei János és Lajkó Anikó versenyszáma

Rádiófigyelő A hírhozó halála

Valamikor ősrégen — idézte Ferge Zsuzsa szociológus a *Jelenidőben* legutóbbi, az őszinteségről szóló és vasárnap kora este sugárzott adásában — megölték azt, aki rossz hírt hozott. Nem a hír tartalma miatt bántódtak avagy bosszankodtak. A hír ugyanis valódi volt, aligha szépihettek meg. Vesszen akkor a hír hozója! Nem volt jobb dolga, minthogy megérkezék mondjuk, egy csatavesztésről szóló tudósítással a tar-solyában...

Tudom, vannak örök kategóriák, mint ahogy történelmi kategóriák is vannak. Példánkból a rossz hír az előbbieket, a hírhozó felkoncolása az utóbbiak közé tartozik.

De hát rossz hírek ma is vannak. Rossz hír például — ez is a műsorból való —, hogy olyan szinten vezetgetnek egy nagyvállalatot, hogy az még egy nyáj terelgetéséhez is kevés tudást enged feltételezni. És teszik ezt oly sok éven át. A bajokról mindenki tud, és a bajokról senki sem akar szólni. A vezetők tupirozzák az eredményeket, amelyek nem is annyira eredmények, hanem tények és adatok csupán, így-úgy kozmetikázva.

Nem kerülgetem a forró kását, aki hallotta a műsort, tudja az ELZETT Művek viselt dolgairól esett szó Kondor Katalin műsorában, s a múlt idő dolgait az azóta kinevezett felelős vezető boncolgatta. Őszintén. Teheti.

Hogy mindezt miért mondom? Az utána szóló, ki

nem más volt, mint a Chinoin vezérigazgatója, világosan kifejtette, hogy melyek a legfőbb okai annak, hogy a gazdasági vezetők általában miért nem őszinték.

Van — hogy finoman fogalmazzunk, mondta — a hibák elhallgatásában némi vállalati érdek is. A baj akkor jön elő, amikor az agyonpüderozott adatokról el is hiszi valaki, hogy az a valóság, s ezt tekinti alapnak.

Tanulságos műsor volt, sok ilyen kellene, hogy a demokráciáról valóban elmondhassuk a megszívlelendők leszűrése után: ez már valóban szocialista.

Igazolásul álljon itt szó szerint egy idézet Ferge Zsuzsától, aki vasárnap este néhány perccel hat óra előtt ezt mondta: A társadalom felső vezetése rájött, hogy vezetni csak úgy lehet, hogy tudom, mi történik a társadalomban; és ezt pedig csak úgy tudhatom meg, hogyha a rossz híreket éppúgy meghallgatom, mint a jó híreket. Ugyanakkor ez a nyitottság a különféle közszínteken nem alakult még ki...

Fenn tudják, lenn is tudják, hiszen, ha még nem mondtam volna, a riporterek egy munkás levele adta az ötletet, hogy a gazdasági élet őszinteségéről beszéljessen emberekkel.

Középen úsv látszik, hogy hírhozók emlékeznek a klasszikus időkre, vagy ha azokra nem is, de legalább a voluntarizmus oly sok kárt okozó időszakára.

Petri Ferenc